

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvscvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

3. Vtrum post resurrectionem debuerit cum suis discipulis conuersari.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72797)

ARTICVLVS II.

Vtrum fuisset conueniens, quod discipuli viderent Christum resurgere.

AD SECUNDVM sic proceditur. Videtur conueniens fuisse, quod discipuli viderent Christum resurgere. Ad discipulos enim pertinebat resurrectionem Christi testificari, secundum illud Act. 4. Virtute magna reddebant Apostoli testimonium resurrectionis Iesu Christi domini nostri: sed certissimum est testimonium de visu, ergo conueniens fuisse, ut ipsam resurrectionem Christi viderent.

¶ 2 Præ. Ad certitudinem fidei habendam, discipuli accesserunt Christi videntibus, secundum illud Act. 1. Videntibus illis, eleuatus est; sed similiter oportet de resurrectione Christi certam fidem habere, ergo videtur quod discipulis videntibus, debuerit Christus resurgere.

¶ 3 Præ. Resurrectio Lazari, quædam indicium fuit futuræ resurrectionis Christi; sed discipulis videntibus, Dominus Lazarum suscitauit, ergo videtur quod etiam Christus resurgere debuerit, discipulis videntibus.

SED CONTRA est, quod dicitur Marc. vii. Resurgens dominus mane prima sabbathi, apparuit primo Mariæ Magdalene: sed Maria Magdalena non vidit eum resurgere; sed cum eum quæreret in sepulchro, audiuit ab angelo, Surrexit, non est hic, ergo nullus vidit eum resurgere.

RESPON. Dicendum, quod sicut dicit Apostolus Rom. decimotertio, quæ a Deo sunt, ordinata sunt: est autem hic ordo diuinitus institutus, vt ea, quæ supra homines sunt, hominibus per angelos reuelentur, vt patet per Dion. 4. cap. cæl. hier. Christus autem resurgens non rediit ad vitam communiter hominibus notam, sed ad vitam quandam immortalẽ & Deo conformem, secundum illud Roma. 6. Quod enim viuit, viuit Deo: & ideo ipsa Christi resurrectio nõ debuit immediate ab hominibus videri, sed eis ab angelis nuntiari. Vnde Hilarius dicit super Matth. 1. quod ideo angelus prior resurrectionis est index, vt quodam famulatu paternæ uoluntatis resurrectio nuntiaretur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Apostoli potuerunt testificari Christi resurrectionem, etiã de visu, quia Christum post resurrectionem uiuentem, oculata fide viderunt, quem mortuum sciuerant: sed sicut ad visionem beatam peruenitur per auditum fidei, ita ad visionem Christi resurgentis, perueniunt homines per ea, quæ prius ab angelis audierunt.

AD SECUNDVM dicendum, quod ascensio Christi quantum ad terminum a quo, non transcendebat hominum eõem notitiam: sed solum quantum ad terminum ad quẽ: & ideo discipuli potuerunt videre ascensionem Christi, quantum ad terminum a quo, id est secundum quod eleuabatur a terra: non autem viderunt ipsam, quantum ad terminum ad quem, quia non videntur quomodo recipretur in celo: sed resurre-

ctio Christi transcendebat communem notitiam, & quantum ad terminum a quo, secundum quod anima rediit ab inferis, & corpus de sepulchro clauso exiuit: & quantum ad terminum ad quem, secundum quod est adeptus vitam gloriosam & ideo non debuit resurrectio fieri sic, quod ab homine uideretur.

AD TERTIVM dicendum, quod Lazarus resuscitatus est, vt rediret ad vitam, quam prius habuerat, quæ communem notitiam hominum non transcendit: & ideo non est similis ratio.

ARTICVLVS III.

Vtrum Christus post resurrectionem debuerit continue cum discipulis conuersari.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur, quod Christus post resurrectionem debuerit continue cum discipulis conuersari. Ad hoc enim discipulis post resurrectionem apparuit, ut eos de fide resurrectionis certificaret, & consolationem perturbatis afferret, secundum illud Io. 20. Gauisi sunt discipuli uiso domino: sed magis iustent certificati & consolati, si eis continue suam presentiam exhibuisset, ergo uidetur, quod continue cum eis debuerit conuersari.

¶ 2 Præ. Christus resurgens a mortuis, non statim ascendit in cælum, sed post dies quadraginta, ut habetur Act. 1. Illo autem tempore intermedio, in nullo alio loco potuit conuenientius esse, quam ubi discipuli eius erant pariter congregati, ergo uidetur, quod continue cum eis conuersari debuerit.

¶ 3 Præ. Ipso die resurrectionis dominicæ, quinquies Christus apparuisse legitur, ut Aug. 8. dicit in lib. de consensu euangelistarum. Primò quidem, mulieribus ad monumentum. Secundo, eisdem egredientibus a monumento in itinere. Tertio, Petro. Quarto, duobus discipulis euntibus in castellum. Quinto, pluribus in Hierusalem, ubi non erat Thomas, ergo etiam uidetur quod & alijs diebus ante suam ascensionem, ad minus pluries debuerit apparere.

¶ 4 Præ. Dominus ante passionem eis dixerat Mat. 26. Postquam resurrexero, præcedam uos in Galilæam, quod etiam angelus & ipsemet Dominus post resurrectionem mulieribus dixit: & tamen antea in Hierusalem ab eis uisus est, & ipso die resurrectionis, ut dictum est, & etiam die octauo, ut legitur Ioan. 20. non ergo uidetur, quod conuenienti modo post resurrectionem cum discipulis fuerit conuersatus.

SED CONTRA est, quod Io. 20. dicitur, quod post dies octo, Christus discipulis apparuit, non ergo continue conuersabatur cum eis.

RESPON. Dicendum, quod circa resurrectionem Christi duo erant discipulis declaranda, scilicet ipsa ueritas resurrectionis, & gloria resurgentis. Ad ueritatem autem resurrectionis manifestandam, sufficit quod pluries eis apparuit, & cum eis familiariter est locutus, & comedit

Super quæst. quinquagesimam articulum tertium.

Titulus clarus. In corpore una conclusio.

Christus post resurrectionem non debuit continue cum discipulis conuersari. Probatur: Duo erant discipulis declaranda, scilicet ueritas resurrectionis & gloria resurgentis: sed prima non exigebat continuam conuersationem: secunda autem nocere poterat continua conuersatio, ergo. Minor declaratur littera quod ad singulas partes. Et confirmatur auctoritate uerborum Christi in euangelio & expositionis Bedæ, quæ ad hoc tendunt, ut monstrent, quod continua conuersatio cum discipulis, erat de pertinentibus ad uitam mortalem: hoc enim significat Christus dicens, Cum adhuc essem uobiscum.

Christus post resurrectionem non debuit continue cum discipulis conuersari. Probatur: Duo erant discipulis declaranda, scilicet ueritas resurrectionis & gloria resurgentis: sed prima non exigebat continuam conuersationem: secunda autem nocere poterat continua conuersatio, ergo. Minor declaratur littera quod ad singulas partes. Et confirmatur auctoritate uerborum Christi in euangelio & expositionis Bedæ, quæ ad hoc tendunt, ut monstrent, quod continua conuersatio cum discipulis, erat de pertinentibus ad uitam mortalem: hoc enim significat Christus dicens, Cum adhuc essem uobiscum.

¶ 3 Præ. Ipso die resurrectionis dominicæ, quinquies Christus apparuisse legitur, ut Aug. 8. dicit in lib. de consensu euangelistarum.

Primò quidem, mulieribus ad monumentum. Secundo, eisdem egredientibus a monumento in itinere. Tertio, Petro. Quarto, duobus discipulis euntibus in castellum. Quinto, pluribus in Hierusalem, ubi non erat Thomas, ergo etiam uidetur quod & alijs diebus ante suam ascensionem, ad minus pluries debuerit apparere.

¶ 4 Præ. Dominus ante passionem eis dixerat Mat. 26. Postquam resurrexero, præcedam uos in Galilæam, quod etiam angelus & ipsemet Dominus post resurrectionem mulieribus dixit: & tamen antea in Hierusalem ab eis uisus est, & ipso die resurrectionis, ut dictum est, & etiam die octauo, ut legitur Ioan. 20. non ergo uidetur, quod conuenienti modo post resurrectionem cum discipulis fuerit conuersatus.

SED CONTRA est, quod Io. 20. dicitur, quod post dies octo, Christus discipulis apparuit, non ergo continue conuersabatur cum eis.

RESPON. Dicendum, quod circa resurrectionem Christi duo erant discipulis declaranda, scilicet ipsa ueritas resurrectionis, & gloria resurgentis. Ad ueritatem autem resurrectionis manifestandam, sufficit quod pluries eis apparuit, & cum eis familiariter est locutus, & comedit

3. di. 2. q. 2. ar. 5. cor. & di. 22. q. 3. a. 2. q. 3. cor. & Ioan. 20. l. 6. prin. & ca. 21. prin.

fi. 3. cul. 21. fi. li. tom. 4.

argu. præc.

Super quæst. quinquagesimam articulum tertium.

Titulus clarus.

In corpore uera est conclusio: Resurrectio Christi non debuit ab hominibus immediate uideri, sed eis ab angelis nuntiari. Probatur: Ordo diuinitus institutus est, vt ea, quæ sunt supra homines, conuenientius per angelos reuelentur, vt patet ex Dion. sed resurrectio Christi est humilior, ergo. Et confirmatur auctoritate Hilarii.

In responsione ad secundam ad te, quod accessio Christi quantum ad terminum ad quem excederet, conuenientius est discipulis ab angelis, dicentibus, Hic Christus qui assumptus est a uobis in cælum.

reductionis Christi; sed discipulis videntibus, Dominus Lazarum suscitauit, ergo videtur quod etiam Christus resurgere debuerit, discipulis videntibus.

SED CONTRA est, quod dicitur Marc. vii. Resurgens dominus mane prima sabbathi, apparuit primo Mariæ Magdalene: sed Maria Magdalena non vidit eum resurgere; sed cum eum quæreret in sepulchro, audiuit ab angelo, Surrexit, non est hic, ergo nullus vidit eum resurgere.

RESPON. Dicendum, quod sicut dicit Apostolus Rom. decimotertio, quæ a Deo sunt, ordinata sunt: est autem hic ordo diuinitus institutus, vt ea, quæ supra homines sunt, hominibus per angelos reuelentur, vt patet per Dion. 4. cap. cæl. hier. Christus autem resurgens non rediit ad vitam communiter hominibus notam, sed ad vitam quandam immortalẽ & Deo conformem, secundum illud Roma. 6. Quod enim viuit, viuit Deo: & ideo ipsa Christi resurrectio nõ debuit immediate ab hominibus videri, sed eis ab angelis nuntiari. Vnde Hilarius dicit super Matth. 1. quod ideo angelus prior resurrectionis est index, vt quodam famulatu paternæ uoluntatis resurrectio nuntiaretur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Apostoli potuerunt testificari Christi resurrectionem, etiã de visu, quia Christum post resurrectionem uiuentem, oculata fide viderunt, quem mortuum sciuerant: sed sicut ad visionem beatam peruenitur per auditum fidei, ita ad visionem Christi resurgentis, perueniunt homines per ea, quæ prius ab angelis audierunt.

AD SECUNDVM dicendum, quod ascensio Christi quantum ad terminum a quo, non transcendebat hominum eõem notitiam: sed solum quantum ad terminum ad quẽ: & ideo discipuli potuerunt videre ascensionem Christi, quantum ad terminum a quo, id est secundum quod eleuabatur a terra: non autem viderunt ipsam, quantum ad terminum ad quem, quia non videntur quomodo recipretur in celo: sed resurre-

medit & bibit, & se eis palandum prebuit. Ad gloriam autem reurgentis manifestandam, noluit continue conuersari cum eis, sicut prius fecerat, ne uideretur ad talem uitam resurrexisse, qualem prius habuerat. unde Luc. ul. dicit eis, Hae sunt uerba, que locutus sum ad uos, cum adhuc essem uobiscum: tunc quidem erat cum eis praesentia corporali, sed ante cum eis fuerat, non solum corporali praesentia, sed etiam per similitudinem mortalitatis. unde Beda* praedicta uerba exponens dicit, Cum adhuc essem uobiscum, id est, cum ad huc essem in carne mortali, in qua estis & uos: tunc quidem in eadem carne resuscitatus erat, sed cum illis in eadem mortalitate non erat.

C. 77. in Luc. & cit. u. 11. sum ad me.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod frequens Christi apparitio sufficiebat ad certificandum discipulos de ueritate resurrectionis: conuersatio autem continua eos potuisse ducere in errorem, ut ad similem uitam cum resurrexisse crederent, quam prius habuerat: consolationem autem de continua sui praesentia eis in alia uita re promissit, secundum illud Io. 16. Iterum uidebo uos, & gaudebit cor uestrum, & gaudium uestrum nemo tollet a uobis.

P. 244.

AD SECVNDVM dicendum, quod Christus non ideo non continue conuersabatur cum discipulis, quia reputaret se alibi conuenientius esse, sed quia hoc discipulis instruendis conuenientius iudicabat, si non continue conuersaretur cum eis ratione praedicta. Incognitum d autem est quibus in locis intermedio tempore corporali ter essent: cum hoc scriptura non tradat, & in omni loco sit dominatio eius.

Li. 3. ante fi. lib. tom. 4.

AD TERTIVM dicendum, quod ideo prima die frequentius apparuit: quia per plura indicia erant admonendi, ut a principio fidem resurrectionis reciperent. Postquam autem, iam eam receperant, non oportebat eos iam certificados, tam frequentibus apparitionibus instrui unde in euangelio non legitur, quod post primum diem eis apparuerit nisi quinquies; ut enim Aug. dicit in li. de consensu euangelistarum, post primas quinque apparitiones, sexto eis apparuit, ubi uidit eum Thomas: septimo, ad mare Tyberiadis in captione piscium: octauo, in monte Galilaeae, secundum Matthaenon. quod dicit Mar. Non uisimur recumbentibus: quia iam non erant in terra cum illo conuiuaturi. decimo, in ipso die ascensionis, non iam in terra: sed eleuatus in nube, cum in caelum ascenderet: sed non omnia scripta sunt, sicut Ioan. fatetur. Crebra enim erat eius cum eis conuersatio, priusquam ascendisset in caelum, & hoc ad consolationem ipsorum. unde & prime ad Corinth. 13. dicitur, quod uisus est plusquam quingentis fratribus simul. deinde uisus est Iacobo, de quibus apparitionibus in euangelio non habetur mentio.

Homil. 81. in Mat. an. med. tom. 2.

AD QVARTVM dicendum, quod sicut Chrysost. dicit, exponens illud, quod dicit Mat. 16. Postquam resurrexero, praecedam uos in Galilaeam. Non, inquit, in longinquam quandam regionem, ut eis appareat uadit: sed in ipsa gente & in ipsi fere regionibus, in quibus cum eo plurimum fuerant conuersati: ut & hinc crederent, quoniam qui crucifixus est, ipse est & qui resurrexit: propter hoc et in Galilaeam se ire dicit, ut a timore Iudaeorum liberarentur. Sic ergo, ut Ambrosius dicit super Luc. Dominus mandauerat discipulis, ut in Galilaea eum uiderent: sed illis ob metum intra conclaue residentibus, ipse primum se obtulit (nec hoc est promissi transgressio, sed potius festinata ex benignitate impletio) postea uero confirma-

Amb. in sine commentario rum in 1. oc. tom. 5.

F tis animis, illi Galilaeam petierunt. Vel nihil obstat, si dicamus pauiores intra conclaue, & complures in monte fuisse: ut enim Eusebius dicit, duo euangelista, scilicet Lucas & Ioannes solis undecim, hunc scribunt apparuisse in Hierusalem: ceteri uero duo in Galilaeam properare, non solis undecim, sed uniuersis discipulis & fratribus dixerunt Angelum, & saluatorem iussisse: de quibus & Paulus meminit dicens, Deinde apparuit pluraquam quingentis fratribus simul. Est autem uerior solutio, quod prius in Hierusalem latitantibus semel, aut bis uisus est, ad eorum consolationem: in Galilaea uero non clau, aut semel aut bis, sed cum multa potestate ostensionem sui fecit, praebens se eis uiuentem; post passionem in signis multis, ut Lucas testatur in Actibus. Vel, sicut dicit Augustinus in libro de consensu euangelistarum, quod ab Angelo & Domino dictum est, quod praecederet eos in Galilaeam, propheticè accipiendum est. in Galilaea enim secundum transmigrationis significationem intelligendum occurrit, quod Christi gratia de populo Israel transmigratione erat ad gentes, in quibus Apostoli praedicantes non crederentur, nisi eis ipse Dominus uiam in cordibus hominum prepararet, & hoc intelligitur, Praecedet uos in Galilaeam; secundum illud autem quod Galilaea interpretatur reuelatio, non iam in forma serui intelligendus est, sed in illa in qua aequalis est patri, quam promissit dilectoribus suis, quo nos praecedens non deseruit.

H

ARTICVLVS IIII.

Super quae quinquagesima articulum quartum.

Utrum Christus debuerit discipulis in alia effigie apparere.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur, quod Christus non debuerit discipulis in alia effigie apparere. Non enim potest apparere secundum ueritatem nisi quod est: sed in Christo non fuit nisi una effigies. si ergo Christus in alia effigie apparuit, non fuit apparitio uera, sed ficta, quod est inconueniens, quia ut Augustinus dicit in li. 83. q. Si fallit Christus, ueritas non est: est autem ueritas Christus. ergo uidetur quod Christus non debuerit discipulis in alia effigie apparere.

I

Præter. Nihil potest in alia effigie apparere, quam habeat, nisi oculi intuentium aliquibus praestigijs detineantur: huiusmodi autem praestigia cum fiant magicis artibus, non conueniunt Christo, secundum illud 2. ad Corin. 6. Quae conuentio Christi ad Belial? ergo uidetur quod non debuerit in alia effigie apparere.

Præter. Sicut per sacram scripturam nostra fides certificatur, ita discipuli certificati sunt de fide resurrectionis, per Christi apparitiones: sed sicut Augustinus dicit in epistola ad Hieron. si uel unum mendacium in sacra scriptura recipiatur, infirmabitur tota sacre scripturae auctoritas. ergo si uel in una ap-

Titulus clarus ex euanglio in quo narratur Christi uisus modo ut horulan? modo ut peregrinus.

In corpore uerita conclusio: Christus quibusdam ad credendum dispositis, conuenienter apparuit in sua effigie, quibusdam autem minus dispositis conuenienter apparuit in alia effigie. Probatur: Resurrectio Christi reuelanda erat hominibus secundum modum, quo eis diuina reuelantur, sed diuina diuersimode affectis, diuersimode reuelantur, quia bene dispositi percipiunt secundum ueritatem, & non bene dispositi percipiunt secundum quandam confusionem dubietatis seu erroris: ergo Minor probatur: quia animalis homo non percipit ea quae Dei sunt. In dispositio quorundam discipulorum probatur ex euangelio, Nos autem sperabamus &c. Et confirmatur ratio auctoritate Gregorij.

in